

R a l f s H e l f e r s

ZAMBA

*Patiess stāsts par izcilāko
lauvu, kāds jebkad
dzīvojis*

Ralph Helfer
ZAMBA
The True Story of the Greatest
Lion that Ever Lived

No angļu valodas tulkojusi *Elīta Roze*
Jura Karčevska mākslinieciskais noformējums

Copyright © 2005 by Ralph Helfer
Published by arrangement with
HarperCollins Publishers Ltd

ISBN 9984-800-06-7

© R. Helfers, teksts, 2005
© E. Roze, tulk. no angļu val., 2006
© J. Karčevskis, vāks, 2006
© «Izdavniecība Avots», 2006

*Veltits mātei, tēvam
un māsai Sallijai Annai*

Priekšvārds

Rakstot «Zambu», guvu gan emocionālu, gan veldzējošu pieredzi. Tas ļāva man vēlreiz izdzīvot astoņpadsmit manas dzīves gadus, ko pavadīju kopā ar patiesu un uzticamu draugu.

Dzīve kopā ar Āfrikas lauvu, kuru es ievadu savā pasaulē un mācīju viņam būt pacietīgam un saprotošam ar mums, cilvēkiem, man vienlaikus bija arī dziļas potenciālo cilvēku – dzīvnieku attiecību studijas, taču vēl svarīgāks bija veids, kā Zamba mācīja man savas dzīves gudrības, ļaujot man ienākt savā pasaulē un daloties ar mani brīnumos, ko Dievs bija viņam devis.

Tagad vairāk nekā jebkad iepriekš saprotu, ka dzīvnieki patiešām ir pilnīgi. Dzīvojot saskaņā ar dabas likumiem, viņi dzīvo Dieva nolikto dzīvi. Mums, cilvēkiem, turpretī ir dota izvēles iespēja, un tāpēc mēs varam arī nostāties pret dabas likumiem un darīt, kas mums ienāk prātā. Diemžēl mūsu izvēle ne vienmēr ir pareizā.

Ralfs Helfers

Rakstot par savu dzīvi kopā ar lauvu, domās atgriezās pagātnē un jūtos tā, it kā viss notiktu vēlreiz, un es drebu satraukumā tāpat kā pirmoreiz. Es smaidu, pat smejos, atceroties kādu jautru atgadījumu. Bet bija arī grūti brīži, un, atceroties kaut ko sāpīgu, man acis saskrien asaras, un nākas pat aizvērt grāmatu, lai nomierinātos.

Un tagad apsēdieties ērtāk, atveriet savu sirdi un dalieties manā dzīvē kopā ar Zambu – izcilāko lauvu, kāds jebkad dzīvojis.

Visu mūžu esmu mierīgi dzīvojis kopā ar dzīvniekiem un strādājis ar tiem. Tomēr mana sākotnējā pieredze šajā darbā beidzās ar nokļūšanu slimnīcā.

Toreiz man vēl nebija divdesmit gadu. Strādāju par kaskadiereri un dresētāja asistentu. Man piedāvāja darbu Holīvudas studijā – vajadzēja strādāt ar pieaugušu lauvu, kurš sēdēs uz podesta, kā tas notiek cirkā. Viņi gribēja, lai lauva rūktu uz mani un pāris reižu izvēltu man ar ķepu.

Atbildēju, ka esmu priecīgs par šo piedāvājumu, tikai viena problēma – man nav lauvas. Teicu, ka tomēr pateicos viņiem par piedāvājumu, un noliku klausuli.

Nedaudz vēlāk tai pašā dienā man atkal piezvanīja no studijas – viņi esot atraduši lauvu. Tā īpašnieks gan uzņemšanas dienā nebūšot pilsētā, bet viņš mani zinot un esot pārliecināts, ka es varot parādīt šo triku. Viņš teicis, ka lauva, vārdā Rekss, esot vecs un protot izpildīt noteiktas komandas. Viņa palīgs,

kurš atvedīšot Reksu uz uzņēmšanas laukumu, man izstāstīšot visu, kas man esot jāzina.

Tikko spēju valdīt satraukumu. Kopš bērnības es biju kā apsēsts ar lauvām, vērtēju viņus augstāk par jebkuru citu dzīvnieku. Man viņi iemiesoja labāko, ko daba ir radījusi. Viņu karaliskā izturēšanās, lepnā stāja, spēks un cēlums man vienmēr viņu klātbūtnē lika justies kā karaļa priekšā, un es jutu patiesu garīgu saikni ar viņiem – mans aicinājums bija strādāt ar lauvām.

Es vienmēr esmu uzskatījis, ka ir iespējama patiesa sarīšanās starp cilvēku un dzīvniekiem, un biju pārliecināts, ka darbs ar lauvu būtu atslēga šādas sarīšanās veidošanai. Tomēr tajā laikā es vēl ne ar vienu dzīvnieku nebiju bijis arēnā, kur nu vēl ar lauvu. Un piedāvātais darbs īsti nebija tāds, kā biju iedomājies savu pirmo tikšanos ar lauvu. Es zināju, ka šīs lauvas ir mācīts ar varmācību un bailēm, un darbs ar šādi dresētu dzīvnieku bija pret maniem principiem. Es arī sapratu, ka tas varēja būt ļoti, ļoti bīstami.

Tomēr, par spīti šiem apsvērumiem, studijas piedāvājums neatstāja man iespēju no tā atteikties. Viņi apgalvoja, ka es esot piemērota auguma, kā arī solīja labu samaksu. Tolaik man klājās pagrūti. Biju iegādājies dažus nelielus dzīvniekus – jenetus, oposumus, sarkanastes vanagu un mazo kalnu lauvu, un līdz ar to mani izdevumi bija pieauguši. Un es spriedu – galu galā man taču nav nekā kopīga ar šī lauvas audzināšanu, es taču viņam pāri nedarišu, tieši otrādi. Un es pieņēmu piedāvājumu.

Nebija viegli pateikt to draudzenei.

«Ralf, tu esi idiots! Tas ir stulbākais, ko tu vari darīt! Tu taču nepazīsti to lauvu, un viņš nekad nav tevi redzējis. Tu taču nevari saņemt instrukcijas no kāda čaļa piecas minūtes pirms iešanas ar lauvu arēnā!»

«Dresētājs teica, ka nekādu problēmu nebūšot, un man tiešām vajag naudu.»

«Tik ļoti jau mums naudu nevajag, lai tu riskētu ar dzīvību.»

Jaukā sportiskā meitene Laura bija palīdzējusi man izveidot manu dzīvnieku kolekciju. Mēs strīdējāmies stundām, līdz beidzot viņa padevās.

«Labi, uz priekšu – ļauj, lai tevi nogalina! Ej un papriecājies par savu īso karjeru!»

Patiesībā jau es sapratu, ka viņai ir taisnība. Taču man vajadzēja naudu, un es gribēju pierādīt pats sev, ka varu to izdarīt. Lai gan es neatbalstīju metodes, ar kādām zvēru dresētāji, pielietojot bailes un varmācību, panāk dzīvnieku paklausību, biju redzējis, ko un kā viņi dara, un domāju, ka spēšu atkārtot viņu komandas. Man taču nevajadzēja darīt dzīvniekam pāri, es tikai darišu, ko man liks, liekot lauvam izpildīt pavēles, ko dresētājs viņam bija devis gadiem ilgi. Dresētāja palīgs, kas atvedis lauvu, pastāstis man, kas un kā jādara, es to izdarišu un būšu mājās jau uz pusdienām.

Uzņemšanas dienā ieradies studijā, ievēroju kravas mašīnu un treileri stāvam pie ieejas uzņemšanas laukumā. Patiesībā tā nebija mašīna, ko es ievēroju, bet gan milzīgs Āfrikas lauva, kas mētājās pa pārnesamo krātiņu šurpu turpu, un no viņa žokļiem pilēja siekalas. Lidzās krātiņam stāvēja nodilušās džinsās, svitrotā vesterna kreklā un kovboju zābakos tērpts vīrs

ar platmalu cepuri galvā. Krekla kabatā rēgojās «Bulderim» košļājamās tabakas paciņa.

Stādijos priekšā un pajautāju, kā jūtas lauva. Dresētāja palīgs pastūma cepuri pakausī, atsedzot pliku galvvidu, un teica: «Manuprāt, labi.»

«Jūsuprāt?» es pārjautāju.

«Nu jā, varbūt mazliet nemierīgs, bet...» viņš brīdi vilcinājās. «Viss ir kārtībā.»

Viņš izspļāva izkošļātās tabakas strūklu man līdzās smiltīs. «Kad tie ļautiņi taisās mums maksāt?» viņš jautāja.

Esmu redzējis šāda tipa vīrus slaistāmies gar šķūņiem dzīvnieku novietnēs – nevižības un «man nospļauties» attieksmes apkopojums.

«Es domāju, ka viņi izrakstīs čeku nedēļas laikā,» es atbildēju.

Nākamā spļāviena strūkla nokrita smiltīs.

Es sāku izprast situāciju. Šim tipam vajadzēja naudu, un viņš ļāva man strādāt ar lauvu – pat ja tas bija bīstami –, lai to nopelnītu. Jutu, ka kuņģī sāka kņudēt. Tomēr es neļāvu sev padoties. Nākamajās pāris minūtēs viņš man izstāstīja visu, ko zināja par Reksu, un tas bija – kā likt viņam apsēsties uz podesta, iesist man ar ķepu un ierūkties.

«Nu tā,» viņš teica.

«Nu tā?»

«Nu ja – nav liela māka.»

«Vai kāds viņu ir skāris?»

«Tu domā – pieskāries?»

Piekrītoši pamāju ar galvu.

«Vai tu esi traks? Viņš tevi saplosītu!»

Manas jau tā ne pārāk augstās domas par šo cilvēku noslidēja vēl zemākā līmenī, un arī garstāvoklis neuzlabojās.

«Ei, puis, mēs esam gatavi,» man uzsauca vīrs no uzņemšanas laukuma.

Laukumā bija ap trīsdesmit pieciem cilvēkiem – direktora asistenti, dekoratori, elektriķi, galdnieki, meitene – klapīte – esmu vienmēr brīnījies par to, cik daudz cilvēku stāv aiz kameras, lai uzņemtu filmu.

Direktors, kurš bija atbildīgs par to, kas notiek kameras priekšā, pienāca pie manis un stādījās priekšā. Viņš lūdza mani negriezties apkārt, jo aktieris, kuru dublēju, bija vienāda auguma un miesasbūves ar mani, tāpēc pret kameru man bija jāstāv ar muguru.

«Lieciet lauvam sēdēt uz podesta, iezvelt jums ar ķepu un rūkt uz jums. Ja jūs to varat izdarīt, mēs ātri uzņemsim šo kadru, un tad visi varēsim iet mājās. Labi?»

«Labi,» es atbildēju – pārlicinošāk, nekā patiesībā jutos.

Nākamajā stundā ap mani darbojās grimētāji un ģērbēji, līdz izskatījies līdzīgs dublējamajam aktierim. Mani ietērpa tradicionālajā zili zeltitajā cirka kostīmā ar zeltitām epoletēm uz pleciem, garos zābakos un galvā uzlika dresētāja cepuri.

Kad atgriezos uzņemšanas laukumā, ap arēnu jau bija uzcelts režģu žogs kā cirkā. Arēnas cementa grīda bija biežā slānī nokaisīta ar zāģu skaidām. Vidū stāvēja smags metāla podests. Rinda pārbīdāmo krātiņu veidoja eju, ko no arēnas atdalīja paceļamas durvis. Ejas galā gulēja Rekss. Direktors

parādīja, kur man jāstāv – manuprāt, pārāk tuvu Reksa podestam, taču es nebiju spējīgs iebilst.

Es nostājos savā vietā.

«Kameru!» iesaucās direktora asistents.

Kamera iedūcās.

«Motoru!» sauca direktors.

Turēju pātagu, ko bija iedevis Reksa atvedējs. Aiz jostas man bija aizbāzta pistole, tikai es nebiju pārbaudījis, vai tā ir īsta. Satraukts pamāju dresētāja palīgam zīmi pacelt durvis. Un noplikšķināju pātagu, lai dotu komandu lauvam, kā man bija mācīts. Vīrs paņēma garu nūju un iebikstīja ar to Reksam vēderā. Lauva atbildēja ar dusmīgu rēcienu, tad pielēca kājās un ieskrēja arēnā. Viņš bija milzīgs, ar biežām krēpēm un vismaz piecsimt mārciņu smags.

Satraukumā skaji ievilku elpu. Labi, es domāju, viņš ir arēnā. Viens darbs padarīts; tātad vēl atlikuši divi.

Pat bez manas komandas lauva uzlēca uz podesta. Tātad – divi darbi padarīti. Nostājos vajadzīgajā pozā, kad viņam būs jārūc uz mani un jāsit ar ķepu. Nopliukšķināju pātagu un sacīju dresētāja komandu, kā man bija teikts, un Reks ierūcās, cik labi vien lauva var rūkt, un zvēla man ar milzīgo ķepu. Tātad – trīs, rezumēju. Viss beidzies. Dzirdēju direktora saucienu: «Nofilmēts!»

Nekad dzīvē nebiju juties tik atvieglots. Mans kostīms bija sviedros izmircis, bet kadrs bija izdevies lieliski. Es paraudzījos atpakaļ un jau gribēju pamāt, lai paceļ durvis, kad izdzirdu direktoru sakām: «Tas bija lieliski, puis. Uzņemsim vēlreiz.»

Kā? Vai tad to maz iespējams izdarīt labāk nekā pirmajā

reizē? Vēlākajos gados es uzzināju, ka direktori, lai nodrošinātos, vienmēr grib filmēt otru dubli.

«Kameru uz lauvu!» viņš komandēja. Operators rikojās ar aparāturu. Darīju visu, lai noturētu Reksu uz podesta, kamēr viņi sagatavojās, taču jutu, ka viņš sāk nervozēt.

Pēc pāris minūtēm direktora asistents atkal iesaucās: «Kameru!»

«Motoru!» iekliedzās direktors.

Mans sviedros izmirkušais kostīms bija sācis spiest. Rokas man drebēja, un šķita, ka pātaga sver vai piecdesmit mārciņu. Tuvojoties lauvam, jutu, ka tūlīt kritīšu panikā. Atkal es devu komandu, un viņš atkal ierūcās. Taču šoreiz es viņa acis maniju savādāku skatienu, it kā viņš tikai tagad būtu sapratis, ka es neesmu viņa īstais dresētājs. Kad nostājos līdzās, lai viņš man sistu ar ķepu, pēkšņi pamanīju, ka lauva sāk celties augšā no podesta, gatavojoties lēcienam. Viņa ausis pieglaudās galvai, pazūdot biežākās krēpēs, un no viņa rīkles atskanēja dobja, rēcoša skaņa. Viņa acis vienā brīdī kļuva asinssarkanas.

Ak Dievs, es nodomāju.

Rekss metās man virsū. Atspēriena spēks aizgrūda podestu savas piecpadsmit pēdas, un tas ar blikšķi ietriecās režģos. Lauvas priekšējās tikai reizi pieskārs zemei, un tad viņš no visa spēka ietriecās ar nagiem man krūtīs, nogāžot mani zemē. Trieciena spēks bija milzīgs; galva atsitās pret cementa grīdu un pazuda zem zāģu skaidām. Redzēju naidpilnu zvēru ar zvērojošām acīm, atņirgtiem zobiem, un viņa smacējošā elpa plūda man sejā un, šķiet, pildīja manas plaušas.

Pēkšņi mana roka bija viņam mutē, dzirdēju, kā pārplisa mana āda, kad viņa ilkņi iekodās man locītavā. Lai pasargātu seju, aizliku roku tai priekšā un ieraudzīju lielu, apaļu caurumu vietā, kur viņš bija iekodies man rokā. Asinis plūda man sejā un tecēja uz krūtīm. Jutu, kā lauvas pakalķāju nagi plēš drēbes man uz kājām.

Paraudzījos, un tas, ko redzēju, joprojām reizēm naktīs liek man nosvīst bailēs. Rekss bija uzmeties man virsū, viņa galva nebija tālāk par pēdu no manas sejas. Viņš rēca dusmās un izaicinājumā, un asinis – manas asinis – pilēja no viņa mutes un ilkņiem. Viņa sarkanās acis bija naida pilnas.

Mani pārņēma šausmas – sapratu, ka tūlīt tikšu saplosīts. Dīvaini, bet tas, ko tobrīd jutu, nebija bailes vai sāpes, bet gan dusmas. Mani bija pieviluši. Acīmredzot es biju kaut ko izdarījis nepareizi. Bet ko? Es to nezināju. Bet man bija dusmas pašam uz sevi. Es taču mīlēju dzīvniekus, un es zināju, ka varu palīdzēt viņiem saprasties ar cilvēkiem, lai mēs varētu dzīvot kopā mierā un saskaņā. Tad ko es darīju šeit?

Ārpusē cilvēki kliegdami skraidīja apkārt arēnai, bet neviens nenāca iekšā, lai palīdzētu.

Asinis, kas plūda no rokas, aizmigloja man acis. Baidījies pakustēties vai jebkādā veidā izrādīt pretestību. Tad izdzirdēju arēnas dzelzs durvis atveramies. Kāds nāca! Kāds vilka kaut ko smagu pa cementa grīdu, un pēkšņi atskanēja apdullinošs troksnis, it kā būtu sprāgusi automašīnas riepa. Centos saskatīt, kas notiek, bet viss, ko varēju redzēt, bija biezs, tvaikiem līdzīgs dūmu mākonis, kas piepildīja arēnu. Izmantodams mani par atspēriena platformu, Rekss metās

uz atvērtajām durvīm. Dzirdot durvis aizcērtamies, sapratu, ka viņš bija iesprostots.

Jutu rokas, kas mani pacēla un iznesa no arēnas svaigā gaisā. Kāds ar mitru drānu slaucīja man asinis no sejas. Saule spīdēja man sejā, aizliku roku acīm priekšā un ieraudzīju gaismu spīdam cauri rokai vietā, kur Reksa ilkņi bija iekodušies manā plaukstā.

«Mēs nevaram gaidīt ātro palīdzību!» kāds sauca. «Nesiet viņu šurp!»

Miglaini saskatīju busiņu, kam atvēra aizmugures durvis.

«Kur jūs brauksiet manu jauno busiņu?» kļiedza sieviete.

«Šis cilvēks nekavējoši jānogādā slimnīcā!»

Acīmredzot šis busiņš bija vienīgais satiksmes līdzeklis, kas stāvēja pie uzņemšanas laukuma ar atslēgu aizdedzē.

«Tikai nenosmērējiet ar asinīm manus jaunus sēdekļus pārvalkus!» izdzirdu viņu sakām, un šis sievietes sauciens bija pēdējie vārdi, ko dzirdēju, un tad viss satumsa.

Pamodos slimnīcā. Jutos tā, it kā man pāri būtu pārbraucis vilciens.

Biju nosaitēts no galvas līdz kājām. Reksa nagi bija atstājuši brūces uz visa mana ķermeņa, un, kad viņš, prom skrienot, atspērās pret mani kā pret platformu, bija lūzušas arī dažas ribas. Taču vissliktāk bija ar roku.

«Kodums ir cauri rokai,» teica ārsts. «Sprīža ceturtdaļu tālāk, un būtu skarta artērija. Jūs, iespējams, būtu zaudējis roku.»

Kad apmeklētāji bija aizgājuši un es paliku viens, gulēju slimnīcas gultā un domāju par to, kas bija noticis – un kāpēc tā bija noticis. Lauvas uzbrukums nesavainoja mani tikai

fiziski – tas mani pamodināja. Mīlestība uz lauvām bija darijusi mani aklu un likusi aizmirst par briesmām, kas ar tiem saistītas. Protams, teorētiski jau es zināju, ka lauvas ir bistami, bet nekad nebiju domājis, ka pašam uz savas ādas nāksies to izjust.

Tikšanās ar Reksu bija man pirmā tikšanās ar lielo eksotisko dzīvnieku, un, tagad visu pārdomājot, varu teikt tikai vienu – kaut arī nenotika tā, kā biju iztēlojies, tas bija labākais, kas ar mani varēja notikt.

Dzīvnieki nav ne rotaļlietas, ne roboti. Laurai bija taisnība – nevar pastāstīt, ko darīt ar lauvu, piecas minūtes pirms izešanas ar viņu arēnā. Pirms sākt strādāt ar dzīvnieku, ar viņu ir jāizveido noteiktas attiecības, un tas neattiecas tikai uz lauvām vai citiem plēsīgajiem dzīvniekiem, kas var jūs savainot, bet uz jebkuru dzīvnieku. Starp cilvēku un dzīvnieku jāpastāv lielai cieņai un uzticībai, tikai tad viņi var strādāt kopā; pretējā gadījumā abi ir apdraudēti.

Sliktākais ir tas, ka es taču to zināju, taču mana godkāre un naudaskāre noveda pie tā, kas notika. Rezultātā daudz netrūka, lai es būtu zaudējis roku – vai pat dzīvību.

Pēc izrakstīšanas no slimnīcas es aizgāju uz studiju un uzmeklēju veco rekvizitoru, kurš bija ievilcis arēnā smago kanna ar oglekļa dioksīdu, un šis nekaitīgās gāzes mākonis bija aizdzinis lauvu. Pateicos viņam par savas dzīvības glābšanu. Mēs kādu brīdi parunājāmies, un viņš teica vārdus, ko es nekad neaizmirsīšu: «Nabaga lauva. Viņš bija tikai nobijies. Viņš domāja, ka jūs gribat viņam nodarīt pāri.»

Gadījums ar Reksu varēja arī būt pēdējā reize, kad biju vienatnē ar lauvu, un daudzi cilvēki bija pārlicināti, ka tas liks

Uzskatīju – ja Zamba augs kopā ar citu sugu dzīvniekiem, viņš tos pieņems un labāk ar tiem sapratīsies. Tāpēc, kad viņš vēl bija lauvēns, izvēlējās viņam draugus – tādus pašus mazuļus kā viņš: Bengālijas tīģeri Sabu, Kanādas melno lāci Rafu, šimpanzi Džeriju un Āfrikas leopardu Oniksu.

Zamba dzīvoja mājā, bet viņa draugi – rančo mazuļu novietnē. Būtu kļūda viņus visu laiku turēt kopā mājā. Ja jūs audzināt vairākus dzīvniekus vienlaicīgi vienā un tajā pašā vidē, rodas divas jūtas – greizsirdība un pieķeršanās, kas abas var traucēt dzīvnieka audzināšanu.

Greizsirdība var radīt ļoti bīstamu situāciju – vai nu starp cilvēku un dzīvnieku, vai starp diviem dzīvniekiem. Kamēr dzīvnieki ir jauni, greizsirdību var nepamanīt, jo ikvienu plūķšanos viņu starpā var viegli izbeigt, taču, viņiem kļūstot vecākiem un rodoties vēl citiem faktoriem, greizsirdība kļūst ļoti bīstama, īpaši attiecībā uz tēviņiem.

Lai gan pieķeršanās ir vērtīga īpašība, tomēr tai ir arī savi trūkumi. Eksotiskie dzīvnieki ir ļoti uzticīgi, un tas nozīmē, ka viņu mīlestība ir vērsta uz vienu cilvēku vai dzīvnieku. Tāpēc bija ļoti svarīgi, lai Zambam šīs mīlestības objekts būtu tikai es, nevis kāds no dzīvniekiem. Ja jūs, audzinot eksotisko dzīvnieku, vēlēdamies, lai viņš nejostos vientuļš, piešķiriet viņam kā rotaļbiedru citu dzīvnieku, drīz vien varat atklāt, ka savam dzīvniekam vairs neesat vajadzīgs, un jums nāksies sacensties par viņa mīlestību ar četrkājaino rotaļbiedru. Tas nenozīmē, ka viņam nedrīkst būt citu draugu, bet jums jābūt vienīgajam un īpašajam jūsu dzīvnieka dzīvē, citādi jūsu audzināšana nebūs sekmīga.

Tāpēc Zambas draugi dzīvoja mazuļu mitnē, kur viņus aprūpēja mūsu lieliskie darbinieki, un ar Zambu satikās tikai nedēļas nogalēs, kad ieradās «pārgulēt» mūsu mājā. Man gulta tad bija pilna ar strīpainiem un plankumainiem dzīvnieku bērniem. Dzīvnieki par to bija sajūsmā, un es līdz ar viņiem. Tomēr izgulēties šādās reizēs gan nedabūju. Jo nakts vidū kāds mazulītis pēkšņi sagribēja ēst. Cits bija izkritis no gultas, un vajadzēja palīdzēt viņam tikt tajā atpakaļ. Kāds bija aizmidzis, uzgūlies uz kāda cita galvas, un apakšā esošais par to protestēja. Ikviens no viņiem varēja pamosties līdz ar saules lēktu, un tad rotaļas gāja vaļā. Tāpēc, ja gribēju atpūsties, šādās reizēs bija labāk gulēt uz divāna.

Zamba bija savu rotaļbiedru vadonis, taču ne tāpēc, ka bija lielāks par viņiem. Varbūt tam bija saistība ar faktu, ka viņš dzīvoja mājā, bet varbūt tā notika tāpēc, ka viņš bija lauva. Lai kā arī būtu, viņš nekad nebija augstprātīgs vai cietsirdīgs, tomēr ikvienam bija skaidrs, ka viņš ir šī mazuļu bara vadonis.

Jau no savas dzīves sākuma Zamba bija ļoti draudzīgs gan ar cilvēkiem, gan dzīvniekiem – neatkarīgi no viņu lieluma, izskata, staigāšanas uz divām vai četrām kājām. Viņš pienāca klāt no sāniem, pārliecībā, ka jūs vēlaties būt viņa draugs. Un, goda vārds, nav nekā jaukāka par mazu lauvēnu, tāpēc ikvienam gribējās viņu paglaudīt, un man bija jācinās, lai viņš netiktu pārāk izlutināts un samaitāts. Disciplīnas pārbaude bija paklausība komandai, pat ja tas nozīmētu atstāt tikamu glāstītāju. Atzišos, ka dažreiz izmantoju šādas situācijas, lai pārliecinātos par viņa paklausību.

Tā kā Zamba bija tik draudzīgs, viņu mulsināja cilvēku

bailes no viņa. Mūsu kaimiņš izsauca policiju, iedomājies, ka Zamba grib «nogalināt» viņa mazo dēlēnu. Bet Zamba tikai laizīja saldējumu no viņa sejas!

Bērnībā Zambam ļoti patika rotaļāties, un vajadzēja tikai uzaicināt viņu rotaļai, lai viņš nevēlētos darīt neko citu. Viņš prata rotaļāties, nenodarot citiem pāri, un šo spēju saglabāja arī, būdams pieaudzis. Viena no viņa mīļākajām rotaļām bija izlikšanās par aizmigušu, vērojot rotaļbiedru caur pusaizvērtām acīm. Tad viņš pēkšņi pielēca kājās, ķepas izstiepis, mēģināja jūs satvert un novilkt zemē, un, ja tas izdevās, viņš vairākas minūtes laizīja jums seju – nezinot, ka viņa mēle radīta, lai atplēstu gaļu no kauliem.

Zamba bija pieklājīgs pret visiem, tomēr daži cilvēki viņam patika vairāk, citi – mazāk. Jau no acu skatiena es varēju pateikt, vai šis cilvēks Zambam patik vai ne. Viņš bija ļoti jūtīgs – es pat teiktu pārdabiski jūtīgs. Reiz eksperimentējot es lūdzu cilvēkam, kurš Zambam nepatika, pagatavot viņam pusdienas. Zamba, protams, nevarēja zināt, kurš sagriezis gaļu, taču viņš to neēda, kamēr cits cilvēks «sabojātās» gaļas vietā atnesa citu.

Lai arī cik draudzīgs un labi audzināts Zamba bija, tomēr reizēm parādīja savu «lauvas» dabu. Piemēram, paš aizsardzībai. Reiz viņš līdz nāvei pārbiedēja kādu pusmūža sievieti, jo ierēcās, kad viņa lielveikala autostāvvietā pienāca pārāk tuvu mūsu mašīnai.

Bija svarīgi likt cilvēkiem saprast, ka Zamba ir pieaudzis Āfrikas lauva – plēsīgs zvērs, nevis rotaļlieta. Lauva, lai arī cik paklausīgs, tomēr ir un paliek lauva, un lauva vienmēr